

Наталія Кашкадамова

ВАГОМИЙ ВКЛАД ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Книга протоколів музичного товариства імені Миколи Лисенка /
Упорядкування, вступна стаття, коментарі та іменний покажчик Яким Горак.
Тернопіль: Астон 2014. 424 с.

Діяльність Музичного товариства імені Миколи Лисенка, а головню історія створення і розвою Вищого музичного інституту ім. Лисенка у Львові вже довгий час цікавить і хвилює багатьох дослідників української культури. Але тільки рецензована публікація подає врешті матеріал для розв'язання багатьох дискусійних питань про дату створення Товариства, про точну назву Музичного інституту тощо. Вона є не лише внеском до історії ВМІ, а складає міцний фундамент для її дослідження, оприлюднює документальну основу там, де довгий час дослідники базувалися радше на припущеннях, здогадках чи непрямих свідченнях. Ця книжка, що не так давно побачила світ – плід багаторічної, ретельної і марудної, але захопленої праці Якіма Горака. Три старенькі книги писаних від руки

протоколів українського Музичного товариства у Львові, чудом збережені в часи нищення радянськими спецслужбами будь-якого сліду національної культури, 1996 року знайшли своє місце постійного збереження у фондах Центрального державного історичного архіву у Львові. Власне тут, в архіві, ці матеріали прочитував, копіював та досліджував упорядник книжки, – а роботою своєю він цілком заслужив право називатися її автором.

Книга, видана Горакем, містить 185 протоколів, які педантично фіксують роботу Музичного товариства від 28 червня 1903 року по 23 вересня 1922 року. Протоколи віддзеркалюють як систематичні засідання «Виділу» (правління) Товариства, так і загальних зборів, що відбувалися щорічно. Вони розкривають імена активних діячів Товариства та їхні проблеми і досить швидко виявляють, що головну суть діяльності Музичного товариства складало плекання і контроль розвитку навчального закладу – Вищого музичного інституту. Саме історія ВМІ постає зі сторінок публікації, і це дійсно найцікавіше! Довідуємося про викладачів, що працювали в ВМІ, про приміщення, які раз-по-раз змінював Інститут, про фінансові проблеми і здобутки, купівлю і вартість музичних інструментів, про вартість навчання та часте звільнення частини учнів від оплати. Виявляється, що в ті роки ВМІ регулярно отримував солідну фінансову підтримку від австрійського уряду та дещо меншу – від місцевої влади. Для розуміння відносин, що панували в тодішньому галицькому суспільстві, показовим і цікавим може бути таке поло-

ження, введене до статуту у 1907 році: «Платні посади в Інституті можуть бути повірені також женьщинам» (!).

Опубліковані матеріали засвідчують активний і різнобічний розвиток ВМІ у цей період. Це, передовсім, постійне розширення кількості учнів та кола предметів, які вони вивчали, – упорядкування, поряд зі спеціальними предметами, систематичного й обов'язкового вивчення теоретичних дисциплін, введення уроків ритмічної гімнастики та хорового співу. Якщо спершу навчання зосереджувалося навколо трьох спеціальностей – фортеп'яно, скрипки та вокалу, – то згодом опанували віолончель і духові інструменти. Регулярно виникали спроби (на жаль, не тривкі) створення оркестру. Започатковано групування навколо ВМІ його філій у містах Галичини і розроблено систему контролю якості навчання. Врешті, всупереч неабияким матеріальним труднощам постійно тривало збагачення інструментального та бібліотечного фондів. Вінцем такої діяльності стало будівництво власного приміщення для Музичного товариства імені Лисенка та його Інституту, до якого ці заклади в'їхали у травні 1916 року. Протоколи з величезною докладністю фіксують увесь процес будівництва, а його солідність і якісність можемо оцінювати й сьогодні, відвідаючи будівлю нинішнього Львівського музичного училища імені С. Людкевича.

При всій їхній інформативності залишаються протоколи Товариства, згідно засад самого такого літературного жанру, достатньо сухими і формальними документами. Вони відбивають передовсім адміністративний і фінансовий бік діяльності, пропускаючи подекуди пояснення причин тих чи інших дій, які у час написання здавалися самі собою зрозумілими. Тож автор-упорядник книжки Яким Горак істотно доповнив протоколи своїми дослідженнями, результати яких скромно вмістив у супутніх, не головних розділах книжки – вступній статті, передмові, коментарях. Їхній обсяг, однак, не такий вже й скромний – вони займають третину загального тексту і відбивають велику працю, проведену у львівських архівах не тільки з обраними протоколами, але й з численними іншими джерелами. У вступній статті докладно висвітлено історію заснування і розгортання діяльності ВМІ за 1903–1922 роки. Самі тільки поклики цієї статті показують читачеві ґрунтовність вивчення Автором джерел цієї теми. Понад 290 позицій коментарів зібрали велику інформацію про численних українських культурних діячів, імена яких зустрічаються на сторінках опублікованих протоколів. Джерелами для коментарів послужили, зокрема, ще шість солідних фондів з Державного архіву Львівської області. Вся наведена інформація має самостійну цінність і напевно стане в пригоді наступним поколінням дослідників питання. Тож варто ще раз нагадати, що Яким Горак працював над історією ВМІ багато років і результати своїх досліджень, не приховуючи їх, систематично доносив до читачів у численних статтях і публікаціях, починаючи від 2003 року. Та й самі протоколи Музичного товариства ім. Лисенка вперше побачили світ упродовж 2012–2013 років на сторінках львівського кварталника «Українська музика», про що Автор інформує у передмові рецензованого видання.

Публікація архівних матеріалів ставить перед тим, хто її виконує, непросту проблему мови, оскільки в старих документах стикаємося з віджилим правописом, різночитаннями, помилками тощо. Автор рецензованого видання зайняв позицію

збереження правопису джерела, включно з множинністю варіантів написання окремих прізвищ та назв. Позиція ця заслуговує поваги, однак, мусимо визнати, не полегшує ситуації читача. Іноді задумуєшся: з чим зіткнувся у тексті – старовинним правописом чи просто помилкою друку Anno 2014?

Вихід у світ «Книги протоколів Музичного товариства імені Миколи Лисенка», здійснена Якимом Гораком, стала вагомим причинком до вивчення історії ВМІ, до історії нашої Alma Mater. Хотілося б, щоб, недовго очікуючи, слідом за цією ґрунтовною джерельною публікацією з'явилася власне книжка про ВМІ – книжка, що мала би у назві його горде ім'я. Адже історія, діяльність, роль ВМІ досі ще мало відома і достойно не оцінена. Досить навести хоча б такий приклад: статті про ВМІ досі немає в електронній енциклопедії Вікіпедія, у той час як в ній представлені всі музичні училища й консерваторії України і не тільки.

Остання новина: вже після виходу в світ рецензованої книжки до її автора Якіма Горак надійшла звістка, що в приватному архіві зберігаються досі йому не відомі подальші книги протоколів Музичного товариства імені Лисенка за наступні, після 1922, роки. Яким Горак сприйняв цю новину з великим ентузіазмом і готовий продовжувати свою працю до повного охоплення теми.

